

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om Bilregistercentralen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att den nuvarande Bilregistercentralen ombildas till ett sådant statligt affärsverk som avses i lagen om statens affärsverk och benämns bilregistercentralen. Den föreslagna lagen om Bilregistercentralen är en sådan särskild lag om ett affärsverk som avses i lagen om statens affärsverk.

Syftet med propositionen är att ge bilregistercentralen bättre verksamhetsbetingelser samt höja servicekvaliteten och verksamhetens produktivitet. Dessutom betonar affärsverksreformen bilregistercentralens eget ekonomiska ansvar och utvecklar möjligheterna att styra verket enligt de service- och resultatmål som riksdagen och statsrådet ställer upp. Affärsverksformen ger också bättre möjligheter att bedriva en flexibel personalpolitik.

Den lag som nu föreslås innehåller stadganden som följer av Bilregistercentralens särdrag och som kompletterar stadgandena i den allmänna lagen om statens affärsverk.

Enligt den föreslagna lagen skall Bilregistercentralen tillämpa företagsekonomiska principer. Den skall svara för utvecklande av besiktning-, registrerings- och förarexamentjänsterna och utbudet av tjänster enligt kundernas och hela samhällets behov. Myndighetsuppgifterna skall vid Bilregistercentralen skötas av en särskild enhet för fordonsförvaltningen, som skall ha beslutanderätt i fråga om de myndig-

hetsuppgifter som hör till verkets befogenhet. År 1994, när Bilregistercentralens verksamhetsområden enligt planerna öppnas för konkurrens, skall myndighetsuppgifterna överföras från affärsverket.

Bilregistercentralens ekonomi skall i huvuddrag ordnas i enlighet med den allmänna lagen. I ett konkurrensläge skall verket i regel självt besluta om prissättningen i enlighet med den princip som tagits in i lagen om statens affärsverk. I propositionen föreslås att genom förordning stadgas om de tjänster för vilka statsrådet bestämmer priserna eller den allmänna prisnivån. Efter att verket har övergått i konkurrensläge, betalar trafikministeriet och skattestyrelsen ersättning till verket för de myndighets- och uppdragsuppgifter som det för närvarande handlägger. Om verket tilldelas någon annan betydelsefull uppgift eller skyldighet som är olönsam och som inte tagits i betraktande när resultatmålet ställdes upp, beviljar myndigheten i fråga en motsvarande ersättning.

I propositionen föreslås att Bilregistercentralens personal behåller sina rättigheter och skyldigheter enligt de nuvarande anställningsförhållandena.

Avsikten är att lagen skall träda i kraft vid ingången av år 1993.

ALLMÄN MOTIVERING

1. Propositionens samhälleliga betydelse

1.1. Mål

Fordonsbeståndet har ökat starkt på 1980-talet. Antalet besiktigade personbilar ökade under senaste decenniet med 50 %. Bestämmelser beträffande fordonens trafiksäkerhet har samtidigt betydligt reviderats, vilket har påverkat besiktning- och registreringsuppgifter på fordon. En ändring av fordonslagstiftningen från och med ingången av år 1993 håller på att beredas, för att vår praxis bättre skall motsvara de allmänneuropeiska kraven. Detta ger även bilregistercentralen nya utmaningar.

För att begränsa bilregistercentralens arbetsuppgifter och ytterligare behov av personal, har besiktningstäthet av person- och paketbilar minskats under år 1989 och 1991. De av statsrådet i år satta sparmålen beträffande personalen är i fråga om bilregistercentralen möjliga att förverkliga endast genom att ytterligare minska besiktningstätheten. Det finns dock inte någon pålitlig undersökning om hur kraftigt en ytterligare minskning av besiktningstätheten skulle försvaga trafiksäkerheten. Det är inte motiverat att fatta beslut om minskningen förrän påverkningarna av dessa åtgärder för trafiksäkerheten har utretts.

Bilregistercentralen tillhandahåller tjänster som gäller besiktning och registrering av fordon samt förarexamen och registrering av körkort. Bilregistercentralen sköter även skatdebiteringen och -uppbörden enligt lagen om skatt på motorfordon (722/66) och i viss mån enligt lagen om bil- och motorcykelskatt (482/67) samt bilinteckningsuppgifterna.

Bilregistercentralens organisation omfattar vid sidan av centralbyrån 77 besiktningstillfällen, där bl.a. uppgifter beträffande besiktningen, förarexamen och registreringen sköts. Flera besiktningstillfällen har byggts med hänsyn till regionalpolitiska aspekter. Att upprätthålla dem är inte lönsamt ur företagsekonomiska synpunkter.

Bilregistercentralens nuvarande verksamhet och ekonomi har ordnats i enlighet med den traditionella ämbetsverkmodellen. Den organisationsform som ett statligt ämbetsverk har ger

inte tillräckliga möjligheter till en så snabb och flexibel beslutsprocess som behövs i affärsverksamhet samt i annan verksamhet. Bilregistercentralens ekonomi är bunden vid statsbudgeten. Genom denna verkar det inte vara möjligt att finansiera bilregistercentralens investeringar och andra verksamhetskostnader på den nivå som verksamheten förutsätter. Bilregistercentralen som affärsverk har själv de bästa möjligheterna att ta hand om dessa investeringar och verksamhetskostnader med hjälp av inkomstfinansiering och upplåning utifrån. Verkets investeringar skulle sålunda inte mera belasta statens ekonomi.

Syftet med reformen är också att sträva efter en situation, där antalet uppgifter och personalen i bilregistercentralen kan dimensioneras med speciell hänsyn till trafiksäkerheten.

Dessutom är syftet med reformen att utarbeta en organisationsmodell för bilregistercentralen som är effektivare och motsvarar marknadsläget bättre än den som finns i dag. Vidare är avsikten också att förtydliga riksdagens och statsrådets ställning vid beslut om bilregistercentralens servicenivå och om de centrala riktlinjerna för dess verksamhet. Jämsides med att den yttre resursstyrningen, särskilt personaladministrationen, förenklas betonas också bilregistercentralens eget ansvar för att de uppställda målen nås.

Genom propositionen har det första steget tagits i den utveckling, som syftar till att bilregistercentralens uppgifter till största delen blir föremål för konkurrens. Detta betyder, att vid nästa skede har även andra potentiella företagare möjlighet till konkurrens med bilregistercentralen inom dess verksamhetsområden. Man räknar med att i synnerhet besiktninguppgifter kommer att skötas också av andra företagare.

1.2. Medel

Genom lagen om statens affärsverk (627/87), nedan den allmänna lagen, har en ny organisationsform skapats i Finlands förvaltningssystem. Ett sådant statligt affärsverk som avses i den allmänna lagen intar en plats mellan ett aktiebolag med statlig aktiemajoritet och ett administrativt ämbetsverk. Skillnaden jämfört med ett aktiebolag är närmast den att riksdag-

en och statsrådet styr ett affärsverk fastare än ett aktiebolag. Å andra sidan är ett affärsverk som avses i den allmänna lagen i sin ekonomi och verksamhet inte bundet vid statsbudgeten på samma sätt som ett administrativt ämbetsverk. Med stöd av den allmänna lagen har inom trafikministeriets förvaltningsområde givits lagen om Statsjärnvägarna (747/89), lagen om Post- och televerket (748/89) och lagen om Luftfartsverket (1123/90).

Bilregistercentralen har stor betydelse med tanke på dess myndighetsuppgifter och likaså när det gäller att nå trafikpolitiska men delvis också samhällspolitiska mål. Detta förutsätter att riksdagen och statsrådet kan delta i fastställande av bilregistercentralens resultatmål, allmänna servicenivå och allmänna verksamhetsprinciper. Tillämpningen av en organisationsmodell enligt den allmänna lagen är ett medel att betona riksdagens och statsrådets ställning i resultatstyrningen samt vid fastställandet av service- och verksamhetsmålen. Enligt propositionen skall Bilregistercentralen alljämt år 1993 behandla de för den stadgade myndighetsuppgifterna, vilka i administrativt avseende inte skall överföras till något annat ämbetsverk. Den oavhängighet som förutsätts hos den som handlägger myndighetsuppgifter äventyras inte heller med dessa arrangemang. Att skilja åt affärsverksamheten och myndighetsuppgifterna inom bilregistercentralen är en utväg som gör det lättare att nå alla ovan anförda mål.

Avsikten är att den enhet som handlägger myndighetsuppgifter, dvs. enheten för fordonsförvaltningen, skall avskiljas från ämbetsverket vid ingången av år 1994, när Bilregistercentralens verksamhetsområden har öppnats för konkurrens så som förklaras nedan.

Den organisationsmodell som anges i den allmänna lagen fyller de krav som ställs på Bilregistercentralens förvaltning, ekonomi och yttre styrning. Affärsverkets bindning vid statsbudgeten och likaså resursstyrningen minskas i den förvaltningsmodell som den allmänna lagen avser och i stället stärkts riksdagens och statsrådets ställning i den beslutsprocess som gäller resultatstyrningen och fastställandet av servicenivån. Samtidigt preciseras affärsverkets eget ansvar för verksamhetens resultat.

Riksdagen beslutar i enlighet med den allmänna lagen om service- och andra verksamhetsmål samt godkänner de viktigaste investeringsmålen och beviljar Bilregistercentralen

eventuell ersättning för finansiering av företagsekonomiskt olönsamma tjänster. Affärsverksmodellen tryggar bättre än nu finansiering av Bilregistercentralens verksamhet samt ger större möjligheter att uppfylla de krav som ställs av den växande efterfrågan och det flexibla ibrukttagandet av nya serviceformer. Å andra sidan skall Bilregistercentralens tjänster även dimensioneras enligt efterfrågan på marknaden och enligt de ekonomiska möjligheterna.

Enligt propositionen skall Bilregistercentralen ombildas till ett sådant affärsverk som den allmänna lagen avser. På grund av bilregistercentralens särdrag föreslås i lagen stadganden som gäller styrningen utifrån, förvaltningen och ekonomin och som kompletterar stadgandena i den allmänna lagen.

2. Nuläget

2.1. Lagstiftning

Lagen om statens affärsverk tillämpas på de statliga affärsverk om vilka så stadgas genom en särskild lag om affärsverket i fråga. Denna proposition innehåller ett förslag till en särskild lag om Bilregistercentralen.

Grunderna för bilregistercentralens verksamhet ingår i lagen om bilregistercentralen (644/67) och förordning om bilregistercentralen (2/91). Enligt lagen förrättas besiktningar och registreringar av fordon i vägtrafik samt uppgifter som ansluter sig till dem av bilregistercentralen som lyder under trafikministeriet och av besiktningsområdena i varje län, samt deras besiktningskontor och -byråer. Dessutom för bilregistercentralen körkortregister som innehåller information om körkortet, hinder för körkort och trafikbrott som påverkar körrätten. I förordningen har ämbetsverkets uppgifter definierats noggrannare så att de omfattar bl.a förarundervisning och -examen, debitering, uppörd och redovisning av motorfordonsskatten samt ärenden angående inteckning i bil.

I lagen om ett datasystem för vägtrafiken (819/89) stadgas om bilregistercentralens datasystem. Olika funktioners delregister bildar datasystemet för vägtrafiken, som har gemensamma databaser vilka betjänar olika funktioner. Dessutom stadgas i lagen om grunderna för utlämnande av uppgifter ur olika register.

Avgifterna för bilregistercentralens åtgärder

bestäms enligt lagen om grunderna för avgifter till staten (150/92).

2.2. Service

Bilregistercentralens inkomster år 1991 var ca 320 milj. mk. Av inkomsterna kommer 58 % av besiktningarna, 33 % av registreringarna och 8 % av förarexamina. I föl förrättades ca 1,8 milj. besiktningar, gavs ca 1,3 milj. registrerutdrag och förrättades ca 80 000 förarexamina. Därtill skickades ca 0,7 milj. debetsedlar för motorfordonsskatt (s.k. dieselskatt).

Kostnaderna för beskattning har täckts närmast med betalningsinkomster som erhållits från registrering. I föl uppbars skatter sammanlagt ca 830 milj. mk. Skatte- och avgiftsinkomsterna utgjorde sammanlagt ca 1150 milj. mark.

De viktigaste myndighetsuppgifter som bilregistercentralen utför ansluter sig till ansvaret för fordons- och körkortsregistret, behandling av tillstånd- och besvärfrågor, övervakning enligt lagen om handel med samt installation och reparation av trafikförnödenheter (570/78), vissa skatte- och typbesiktningssuppgifter samt uppgifter angående inteckning i bil. Dessa uppgifters antal utgör en mycket liten del av verkets arbetsuppgifter. De myndighetsavgifter som uppbars för dem utgör mindre än 1 % av bilregistercentralens avgiftsinkomster. Avsikten är att uppgifterna i fråga fortfarande skall höra till bilregistercentralen år 1993 men dock på det sättet att beslutande- och avgöranderätt som ansluter sig till dem centraliseras till en separat enhet för fordonsförvaltningen. Meningen är, att ämbetsverksuppgifter blir föremål för konkurrens år 1994, när myndighetsuppgifterna överförs från ämbetsverket.

2.3. Organisation

Bilregistercentralen inrättades år 1966, då den skötte registrering av fordon. År 1968 införlivades de statliga besiktningssuppgifterna med ämbetsverket och år 1972 öppnades körkortsregistret. Ämbetsverket har nästan 1 200 fastanställda. I centralbyrån arbetar ca 230 anställda och på besiktningstillägen sammanlagt ca 970. Nästan hela personalen har tjänsttavsalsförhållande.

Bilregistercentralen är organiserad som ett

trafikministeriet underställt ämbetsverk under vilket lyder besiktningssområdena i respektive län. Varje besiktningssområde omfattar ett besiktningsskontor med underlydande besiktningsshpbyråer av varierande mängd i olika län. Vid sidan av vissa distriktsförvaltningsuppgifter har bilregistercentralen också ansvar för handläggning av uppgifter beträffande besiktningen, förarexamen och registreringen på sitt eget verksamhetsområde. Det finns sammanlagt 75 besiktningstillägen. I samband med resultatbudgeteringen, som inleddes i början av år 1992, bildades av varje besiktningssområde och besiktningstillägen en egen resultatenheter.

2.4. Internationell jämförelse

I alla motoriserade länder besiktigas och registreras fordonen och förarens körskicklighet kontrolleras i en separat examen. Det finns mycket stora olikheter mellan olika länders sätt att organisera dessa uppgifter. I Sverige finns ett separat aktiebolag, Ab Svensk Bilprovning, i vilket staten innehar aktiemajoriteten. Registrering av fordon och förarexamen förrättas i ett ämbetsverk, Trafiksäkerhetsverket, till vars uppgifter också hör den allmänna trafikupplysningen. I Sverige pågår som bäst planer för omorganisering av dessa åtgärder och privatisering av vissa uppgifter. I Sverige strävar man också efter att följa Finlands exempel i avsikt att integrera datasytemen för besiktningen och fordonsregistret.

I Norge är alla bilregistercentralens huvuduppgifter organiserade under det lokala vägverket. I Danmark har polismyndigheterna i justitieministeriet ansvar för registreringsuppgifter och en separat statlig enhet förrättar besiktningen. På Island är alla bilregistercentralens huvuduppgifter organiserade som ett aktiebolag. I England har den statliga registreringsenheten ansvar för registrering, medan privata reparationverkstäder förrättar besiktningen. I Tyskland för, vid sidan av förbundsstatens centralregister, delstaterna register över fordon, och besiktningar förrättas av både statens myndigheter och enskilda, vars besiktning är giltig för en kortare tid. I Estland har den lokala bilregistercentralen börjat sin verksamhet nyligen genom att följa den finländska modellen, förutom i fråga om de beskattningssuppgifterna.

I EG-direktivet 77/143/EEG, senast ändrat

genom direktiv 88/449/EEG och 91/328/EEG stadgas att besiktning av fordon är obligatorisk och definieras den lägsta nivån för besiktningstätheten. I de länder, där besiktningen redan existerar, skall den lägsta nivån uppnås senast år 1994. I andra länder skall den uppnås senast år 1998. Minimikravet för besiktningstäthet av person- och paketbilar är: den första besiktningen förrättas senast om fyra år efter den första ibruktagningen och därefter vart annat år. Enligt de nuvarande stadgandena i Finland motsvarar besiktningstätheten i de flesta fallen direktivet i början av fordonets livslängd. Från och med det sjätte året av fordonets livslängd krävs i Finland en årlig besiktning, medan minimikravet enligt direktivet är en besiktning vart annat år. EG:s minimikrav betyder sex besiktningar under bilens genomsnittliga livslängd, dvs. 14 år. I Finland besiktigas bilar 11 gånger. Kravet på besiktningstäthet definierar samtidigt det totala antalet besiktningsskyldiga bilar. Man skall lägga märke till att minimikravet inom EG inte motsvarar de skandinaviska väderleksförhållandena. I Sverige besiktigas fordonen tätare än i Finland.

Dessutom finns det ett utkast för en europeisk standard (EN/20.6.1991, Allmänna krav för inspektionsverk), i vilket definieras bl.a. oavhängighetskrav för organisationer som förrättar besiktningar av fordon. Enligt förslaget får inspektionsorganet bl.a. inte ha någonting att göra med tillverkning, marknadsföring eller reparation av inspektionsobjekten.

3. Ärendets beredning

3.1. Beredning

Affärsverksreformen beträffande bilregistercentralen har beretts av en arbetsgrupp, som tillsattes av trafikministeriet i februari 1992. Förutom trafikministeriet var finansministeriet, bilregistercentralen samt bilregistercentralens personalorganisationer representerade i arbetsgruppen.

3.2. Remissutlåtanden

Angående propositionen har utlåtanden under beredningsskede inbegärts från bilregistercentralen, finansministeriet, justitieministeriet, inrikesministeriet, konkurrensverket, Au-

tomobilförbundet r.f., Bilbranschens centralförbund r.f., Bilindustriföreningen r.f., Finlands Lastbilsförbund r.f., Finlands taxiförbund r.f., Trafikskyddet, Trafikförsäkringsföreningen och statens revisionsverk samt personalorganisationerna inom bilregistercentralen.

Avgivare av utlåtande stöder utan undantag affärsverksreformen. Konkurrensverket och statens revisionsverk ansåg att reformen skulle förverkligas genom att ombilda Bilregistercentralen till ett aktieföretag och att den i alla fall genast öppnas för konkurrens. De ovan nämnda verken ansåg även att Bilregistercentralen borde bli utan myndighetsuppgifter. Inrikesministeriet konstaterade att kostnaderna för inmatningsuppgifter av register, som nu förs av polisen, i samband med reformen skulle diskuteras särskilt och att besiktningstillägena även i fortsättningen borde delta i trafikövervakningen utan debitering. Personalorganisationerna betonade behovet av att besiktningsskontorsnätet inte inskränkas.

4. Propositionens administrativa och ekonomiska verkningar

4.1. Administrativa verkningar

Genom affärsverksreformen underlättas och förenklas den yttre styrningen av Bilregistercentralen. Bilregistercentralens interna administration kan samtidigt förenklas och beslutsprocessen blir snabbare, då den läggs nära den egentliga serviceverksamheten.

Bilregistercentralen skall i fortsättningen vara ett statligt affärsverk som hör till trafikministeriets förvaltningsområde. Verksamheten skall ledas av en styrelse och en verkställande direktör inom ramen för de verksamhets- och resultatmål som ställs upp av riksdagen och statsrådet. Det centrala i förvaltningsmodellen är resultatansvar för servicenivå, andra verksamhetsmål och ekonomiskt resultat. Riksdagens och statsrådets andel preciseras och stärks i fråga om målsättningen. Däremot får affärsverket en vidsträckt befogenhet att ordna verksamheten och administrationen så att de angivna målen uppnås.

Bilregistercentralens högsta ledning organiseras i enlighet med den allmänna lagen. Verket leds av en styrelse, som utses av statsrådet för tre år. Statsrådet utser en verkställande direktör för verket. Om styrelsens och verkställande

direktörens uppgifter stadgas i den allmänna lagen. Eftersom verkets styrelse enligt den allmänna lagen beslutar om en ändamålsenlig organisation av verkets administration och ekonomi, innehåller den föreslagna lagen inte stadganden om Bilregistercentralens förvaltning.

Enligt den allmänna lagen skall även personalen vara representerad i verkets styrelse. Representanten för personalen skall utses bland de kandidater som verkets personalorganisationer har föreslagit. I övrigt skall mera detaljerade bestämmelser om styrelsens uppgifter, sammansättning och tillsättning ges genom förordning.

Största delen av bilregistercentralens personal är nuförtiden anställd i tjänstavtalsförhållande. Personalens rättsliga ställning ändras inte på grund av den föreslagna reformen. Befogenheten att inrätta och dra in tjänster skall övergå till största delen till Bilregistercentralen. Personalen skall behålla sina tidigare rättigheter och förmåner. Med stöd av lagen skall personalen direkt gå över i tjänst hos det nya affärsverket.

I egenskap av affärsverk av ny typ förbättras Bilregistercentralens möjligheter till effektiv och ändamålsenlig reglering av villkoren för tjänsteförhållanden. Bilregistercentralens möjligheter att precisera tjänstekollektivavtalen, vilket gäller affärsverk av den nya typen i allmänhet, kommer att brukas så smidigt som möjligt. Enligt 5 § 4 mom. lagen om statens tjänstekollektivavtal (994/89) skall det vara möjligt för verket att genom administrativa beslut bestämma om villkoren i tjänsteförhållandet för sina egna tjänstemän.

Avsikten är att bilregistercentralens myndighetsuppgifter fortfarande skall under år 1993 ankomma på Bilregistercentralen som avses i denna proposition. Bilregistercentralen skall ha en särskild enhet för handläggning av dem. Chefen för denna enhet skall ha beslutanderätt i myndighetsuppgifter. År 1994 kommer enheten för fordonsförvaltningen att fräntas ämbetsverket.

Avsikten är att normgivningen i samband med ämbetsverkereformen skall överföras till trafikministeriet. Myndighetsenheten behåller följande uppgifter: uppgifter angående förande av fordons-, körkort-, motorfordonsskatte- och bilinteckningsregister som sköts med ansvar, typbesiktning, in-teckning i bil, de tilläggs-skatteärenden i fråga om bil- och motorcykel-

skatt samt motorfordonsskatt som hör till verket, besvär och tillståndsärenden och övervakningsuppgifter, såsom trafikövervakning, övervakningsuppgifter enligt trafikförnödenhetslagstiftning, övervakning av bilskolor och körbanor samt deltagande i det arbete som utförs av undersökningsnämnder för trafikolyckor. De principiella ärendena i registerföring liksom innehållet i register, principer för utlämnande av uppgifter samt besvärfrågor beträffande besiktning behandlas i myndighetsenheten. Myndighetsenheten har även ansvaret för övervakningsuppgifter, även om besiktningssätten sköter de praktiska uppgifterna. Enligt den föreslagna lagen är antalet anställda i myndighetsenheten 25—30 personer.

Myndighetsenheten fungerar i samband med Bilregistercentralen endast under året 1993. När verksamhetsområdet öppnas för konkurrens år 1994, skall myndighetsenheten ombildas till en självständig administrativ enhet på trafikministeriets förvaltningsområde.

I de uppgifter som sköts som ämbetsverksuppgifter fattas inte administrativa beslut. I princip leder konkurrens till att uppgifterna utförs på mest flexibel och förmånligaste sätt. Kundens besvär över besiktning-, registrerings- och förarexamenuppgifter behandlas därför som frågor som ansluter sig till inre kvalitetsövervakning vid ämbetsverket och hos dess konkurrenter samt i sista hand som konsumentskyddsfrågor. När konkurrensen har börjat strävar man till att även genom kvalitetsövervakning av fordonsförvaltningen försäkra att olika utövare av affärsverksamhet har överensstämmande verksamheten.

Förarexamen är förknippad med rättsprövning som angår uppfyllande av examenskrav och som baserar sig på dokument. Prövningen avgör möjligheten att få körrätt och har en väsentlig betydelse med hänsyn till individens rättsskydd. Kraven på att komma till examen kan dock inte på grund av t.ex serviceskäl undersökas koncentrerat vid enheten för fordonsförvaltningen. Av ovan nämnda rättskyddsskäl skall det vara möjligt, att prövningen som gäller kraven på att komma till examen och som utförs som ämbetsverksuppgift på besiktningssätten vid behov kan överföras till enheten för fordonsförvaltningen. Avsikten är att en ändring angående detta skall föreslås i vägtrafiklagen.

På motsvarande sätt fattas det i samband med fordons registrerings- och ändringsbesikt-

ning beslut om till vilken fordonskategori fordonet antecknas, vilket är antecknas som fordonets tillverkningsår och kan ändringar hos fordonets struktur godkännas. Besluten är ur kundens synpunkt ekonomiskt betydelsefulla och ofta omtvistade. Det är motiverat att genom tillägg i vägtrafiklagen möjliggöra överlämnandet av sådana beslut till enheten för fordonsförvaltningen.

Ärenden som ansluter sig till betalning och uppbörd av egentlig motorfordonsskatt blir inte heller föremål för direkt konkurrens, förutom på det sättet att uppdragsgivaren dvs. skatteförvaltningen låter utföra uppgifterna där de sköts förmånligast. Därför är meningen att till författningarna om motorfordonsskatt bifogas en stadgande enligt vilken en åtgärd, som angår debitering eller uppbörd kan överlämnas åt myndighetsenheten, vars beslut kan överklagas på normalt sätt.

4.2. Ekonomiska verkningar

4.2.1. Verknningar på ekonomin

Syftet med propositionen är att förbättra bilregistercentralens serviceförmåga och ekonomiska verksamhetsbetingelser. Meningen är att Bilregistercentralen bättre, effektivare och mera flexibelt än nu kan svara mot marknadskraven.

Enligt den allmänna lagen finansierar Bilregistercentralen sina utgifter med inkomsterna. Enligt 19 § den allmänna lagen skall affärsverket ha en egen penningrörelse. Meningen är att Bilregistercentralen skall täcka driftkostnaderna och investeringarna. Efter affärsverksreformen beräknas Bilregistercentralens omsättning öka med 3 — 5 % årligen samtidigt som täckningsbidraget utgör 8—11 % av omsättningen. Enligt den föreslagna lagen kommer det ekonomiska resultatet att vara ca 1 milj. mk. Bilregistercentralens årliga investeringsvolym är 21—24 milj. mk år 1993 — 1996.

Enligt den allmänna lagen har Bilregistercentralen rätt att ta upp kortfristiga lån och leveranskrediter. Bilregistercentralen skall enligt propositionen även ha rätt att ta upp långfristiga lån med de begränsningar som anges i den allmänna lagen. Införande av resultatansvar och självfinansieringsprinciper talar för upplåningsrätt. Även om inkomstfinansieringen också på lång sikt bör förutsättas räcka till för att finansiera investeringar, är lån

det mest ekonomiska sättet att vid behov jämna ut fluktuationer i den finansiella ställningen och säkra lönsamma investeringar.

Enligt den allmänna lagen kan anslag upptas i statsbudgeten för att bevilja ett affärsverk ersättning för uppdrag och för att uppnå servicemål och andra verksamhetsmål. Affärsverket skall handlägga uppdraget inom ramen för den beviljade ersättningen och inkomsterna från uppdraget samt vid behov dessutom med överskott som kommer av andra uppgifter.

År 1993 skall kostnaderna för fordonsförvaltningen och debiteringen och uppbörden av egentlig motorfordonsskatt som handläggs som ämbetsverksuppgift täckas med de avgifter som upp bärs för affärsverksuppgifter. När branschen har öppnats för konkurrens, täckas avgifterna med ett anslag som beviljas i statsbudgeten. År 1993 anses de ovan nämnda kostnaderna vara 18 milj. mk varav fordonsförvaltningens andel är ca 8 milj. mk, andelen övervakningen på besiktningstillägen ca 3 milj. mk samt debiteringen och uppbörden av motorfordonsskatt som sköts på uppdrag av skatteförvaltningen ca 7 milj. mk. År 1994 finns det skäl att bereda sig på en ersättning på ca 2 milj. mk till följd av kvalitets- och konkurrensövervakningsuppgifter som ansluts till enheten för fordonsförvaltningen.

Om Bilregistercentralen åläggs någon betydelsefull olönsam uppgift eller förpliktelse när den befinner sig i konkurrensläge, skall för ersättning av den upptas ett anslag i statsbudgeten, om inte den belastning som uppgiften eller förpliktelsen medför kan beaktas genom en sänkning av resultatmålet. I annat fall förvrids utvärderingen av verksamhetens effektivitet och prissättningen av tjänster. Samtidigt försvagas förutsättningar för konkurrens.

4.2.2. Konkurrens

Verksamhetsområdet för Bilregistercentralen som ämbetsverk öppnas för konkurrens. Helt fri konkurrens uppnås stegvis. År 1993 får utomstående företagare konkurrera om ambulande besiktningssuppgifter. Avgiften för besiktning hålls dock på samma nivå som på fasta besiktningstillägen. År 1994 kommer trafikministeriet att bevilja koncessioner för besiktningar på glesbebyggda områden utan Bilregistercentralens verksamhetspunkt. Från och med år 1995 beviljas koncessioner även för de

orter som för närvarande har bilregistercentralens besiktningssälle dvs. de blir föremål för helt fri konkurrens. Det ovannämnda europeiska standardutkastet ställer betydelsefulla krav på oavhängigheten hos verk som förrättar granskningar (även besiktningar), vid vilket skall fästas uppmärksamhet när koncessioner beviljas. Fri konkurrens leder även till att prisen på besiktningar blir föremål för konkurrens då priserna på olika besiktningssällen kommer att variera. På orter med stor besiktningssvolym kommer priserna antagligen att sjunka.

Konkurrens kommer med all sannolikhet att koncentrera sig endast på årsbesiktning av person- och paketbilar. När helt fri konkurrens har åstadkommit överförs ca en fjärdedel av årsbesiktningarnas nuvarande volym till att skötas av konkurrenter. Konkurrens betyder också tryck på de nuvarande besiktningssnätet. Avgift för årsbesiktning av personbil var 90 mk år 1991. Enhetskostnader varierade dock på olika verksamhetsorter från 50 mk till 130 mk. Konkurrens försämrar dock inte tillgång till service. I stället för ämbetsverk kan dock en privat konkurrent erbjuda servicen.

Avsikten är att lagstiftning som möjliggör konkurrens ges under år 1992. Konkurrens förutsätter kvalitetsövervakning av besiktningar som ordnas av samhället för att trafiksäkerhetsnyttan som erhålls genom besiktningssverksamhet skall uppnås. Övervakningsorganisation kan år 1994 anslutas till en självständig trafikministeriet underställd förvaltningsenhet som ombildas till myndighetsenhet för fordonsförvaltningen. Övervakningsorganisationens omfattning förblir beroende av antalet koncessioner som möjliggör konkurrensen. Från och med år 1994 skall man bereda sig på kostnader på ca. 2 milj. mk.

4.2.3. Inledande balans och resultatmål

När bilregistercentralen ombildas till ett affärsverk av ny typ beslutar statsrådet i enlighet med den allmänna lagen, och med stöd av den befogenhet som ingår i statsbudgeten, om den statliga egendom som skall föras över i verkets besittning och om vilken del av egendomen som skall antecknas som affärsverkets grundkapital, annat eget kapital eller kapital med lånevillkor. Meningen är att den egendom som nu är i bilregistercentralens

besittning skall kvarstå i Bilregistercentralens besittning, förutom vissa fastigheter.

I motiveringen till 27 § i regeringens proposition (RP 137/1986 rd) om den allmänna lagen konstateras att då man fattar beslut om hur finansieringen skall struktureras under övergångsperioden bör man beakta bl.a. kapitalstrukturen inom branschen i allmänhet, affärsverkets behov av investeringar och dess lönsamhet. Om affärsverket är i stort behov av investeringar eller om lönsamheten inom branschen är svag, är det ändamålsenligt att lägga huvudvikten på annat eget kapital. Dessutom bör man under övergångsskedet beakta den anpassningstid som behövs för att ordna affärsverkets verksamhet.

Med beaktande av affärsverksreformens allmänna mål och bilregistercentralens utvecklingssituation anser regeringen att det är viktigt att bilregistercentralen i övergångsskedet tillförsäkras möjligheter till en företagsekonomiskt lönsam och konkurrenskraftig verksamhet.

Avsikten är att föra över till Bilregistercentralen finansieringstillgångarna som på grund av verksamhetens art är obetydliga till sitt värde. Omsättningstillgångarna är små.

Till ämbetsverket överförs 43 av statens nuvarande 58 besiktningssällefastigheter. De fastigheter som inte överförs till ämbetsverket, förblir i byggnadsstyrelsens besittning. Bilregistercentralen och byggnadsstyrelsen ingår hyresavtalet om deras användning.

I inledande balans skall antecknas ca 242 milj. mk som Bilregistercentralens anläggningstillgångar. På basis av byggnadsstyrelsens beräkningar antecknas 39 milj. mk som jordområdenas värde, 153 milj. mk som byggnadernas värde och 18 milj. mk som markkonstruktionernas värde. 22 milj. mk antecknas som maskinernas och redskapens värde och 10 milj. mk som andra anläggningstillgångar. Anläggningstillgångarnas värdet justeras enligt läget den 31 december 1992.

I den inledande balansen skall antecknas 85 milj. mk som grundkapital. Detta belopp motsvarar anläggningstillgångarna i den aktiva affärsverksamheten. Resten av anläggningstillgångarnas värde, dvs 154 milj. mk, antecknas som annat eget kapital.

Den inledande balansen tillhandahåller betingelser för verksamhetens utveckling på en lönsam bas med bibehållande av avgifternas nuvarande realnivå. Kalkylerna visar också att

Bilregistercentralen, efter de första åren, har förutsättningar för en företagsekonomiskt lönsam verksamhet. Detta förutsätter dock att verksamheten anpassas till kommande konkurrensläge.

4.2.4. Statsekonomiska verkningar

I överensstämmelse med den allmänna lagen skall förslag till servicemål och andra verksamhetsmål för Bilregistercentralen framläggas i statsbudgetens kapitel motiveringar för att godkännas av riksdagen, och det preliminära re-

sultatmålet som statsrådet uppställt för Bilregistercentralen samt en mera detaljerad redogörelse över de ersättningar som beviljats Bilregistercentralen meddelas riksdagen för kännedom.

År 1993 åsamkas staten inkomster för statskontoret i form av Bilregistercentralens pensionsavgifter och för byggnadsstyrelsen i form av hyresinkomster från de hyresställen som kvarstår i statens ägo.

År 1993 åsamkas staten utgifter pensioner för Bilregistercentralens personal som betalas av statskontoret.

DETALJMOTIVERING

1. Motivering till lagförslaget

1 §. *Ställning inom förvaltningen.* Bilregistercentralen föreslås bli ett affärsverk inom trafikministeriets förvaltningsområde. Med stöd av 3 § 1 mom. 9 punkten (1008/88) lagen om ministeriernas i statsrådet antal och allmänna verksamhetsområde handlägger trafikministeriet ärenden beträffande Bilregistercentralen som ankommer på statsrådet.

Trafikministeriet skall allmänt övervaka och följa Bilregistercentralens verksamhet. Vid trafikministeriet skall beredas och från ministeriet föredras de ärenden rörande Bilregistercentralen som skall handläggas i statsrådet. Sådana ärenden är de som avses i 11, 12 och 14 §§ samt 15 § 3 mom., 20 § 1 mom. och 27 § 2 mom. i den allmänna lagen. Vid trafikministeriet skall även beredas och från ministeriet föredras de stadganden och föreskrifter som avses i 2 § 3 mom. och 5 § i den föreslagna lagen.

Den allmänna lagen skall tillämpas på Bilregistercentralen. I den finns stadganden om de allmänna principerna för affärsverkens verksamhet, ekonomi och yttre styrning. Genom den föreslagna lagen kompletteras stadgandena i den allmänna lagen och ges stadganden som beror på Bilregistercentralens särställning och särdrag. Kompletteringarna gäller Bilregistercentralens verksamhetsområde (2 §), ordnande av myndighetsuppgifterna (3 §), ersättningar (7 §), den styrning som utövas av trafikministeriet (8 §), inrättande och indragning

av tjänster (9 §), tjänstemännens ställning när en tjänst indras (10 §) och övergångsskedet (13 §).

2 §. *Verksamhetsområde och uppgifter.* Det föreslås att Bilregistercentralens centrala uppgifter blir desamma som för närvarande och de skall handläggas som ämbetsverksuppgifter. Därigenom de nuvarande servicetjänsterna rörande besiktningar, registreringar, förarexamen och egentlig motorfordonsskatt (sk. dieselskatt) sköts enligt den föreslagna lagen i enlighet med affärssekonomiska principer. Särskilt de tjänster som hör till registrering av fordon blir dock hela tiden mångsidigare, vilket innebär att Bilregistercentralens verksamhetsområde måste ha en tillräckligt lös utformning för att det skall bli möjligt att utveckla serviceverksamheten i dess helhet och bemöta efterfrågan från marknaden. Därför föreslås att verksamhetsområdet utvidgas så att bilregistercentralen kan utöva även annan affärsverksamhet som ansluter sig till verkets verksamhetsområde. På samma sätt har verksamhetsområdet definierats också i de affärsverkslagar som gäller Post- och Televerket, Statsjärnvägarna och Luftfartsverket.

I paragrafens 2 mom. uppräknas de centrala myndighetsuppgifterna som i huvudsak skall koncentreras till en särskild enhet i affärsverket. Vid bilregistercentralen är de till stor del decentraliserade till olika avdelningar. Myndighetsuppgifterna överförs år 1994 från ämbetsverket när branschen har öppnats för konkurrens.

I det nuvarande stadgandet om verksamhetsområdet har det inte funnits något särskilt omnämnande av att bilregistercentralen har skyldighet att handlägga av statsrådet särskilt ålagda uppgifter. Eftersom det är möjligt att det är ändamålsenligt att påföra Bilregistercentralen sådana uppgifter i framtiden, föreslås att ett stadgande härom tas in i 3 mom.

Avsikten är att uppgifter som innebär utövning av offentlig makt skall ges Bilregistercentralen endast genom lag. När verket ges uppgifter genom förordning eller statsrådsbeslut skall uppgifterna vara sådana att de lämpligen kan handläggas av Bilregistercentralen. Genom föreskrifter på lägre nivå än statsrådsbeslut kan uppgifter inte åläggas Bilregistercentralen. Därmed kan ministerierna inte med stöd av sin allmänna befogenhet ålägga Bilregistercentralen uppgifter, utan det krävs ett behörigt och individualiserat bemyndigande i lag för att uppgifterna skall kunna åläggas verket. Oberoende av om en uppgift åläggs Bilregistercentralen genom lag, förordning eller statsrådsbeslut ersätts belastningen, när bilregistercentralen befinner sig i konkurrensläge, på grund av uppgiften under de förutsättningar om vilka stadgas i 9 § i den allmänna lagen.

Eftersom man bör utgå från Bilregistercentralens huvuduppgifter när man bedömer om de uppgifter som verket åläggs är lämpliga för detta, bör trafikministeriets ståndpunkt alltid utredas när man inom andra förvaltningsområden bereder sådana författningsändringar som inverkar på Bilregistercentralens uppgifter och ekonomi.

Paragrafens 3 mom. möjliggör även att utfärda noggrannare stadganden om indelningen av uppgifter i ämbetsverks- och myndighetsuppgifter.

3 §. *Ordnanande av myndighetsuppgifterna.* Vid genomförande av affärsverksreformen har det ansetts att ett affärsverk i ett konkurrensläge inte kan handlägga myndighetsuppgifter som gäller företag som konkurrerar med verket. Bilregistercentralen befinner sig inte år 1993 i ett konkurrensläge inom sitt verksamhetsområde. Å andra sidan är det motiverat att det slutgiltiga avskiljandet av myndighetsuppgifterna från verket förverkligas efter en övergångsperiod på ett år, då man har fått erfarenheter av hur uppgiftsfördelningen har lyckats och därför är det inte i detta skede nödvändigt att avskilja myndighetsuppgifterna från Bilregister-

centralen, utan det kommer att förverkligas från och med ingången av år 1994.

Eftersom Bilregistercentralen dock fungerar enligt företagsekonomiska principer är det ändamålsenligt att inom verket skilja åt handläggning av myndighetsuppgifter och affärsverksamheten. Myndighetsuppgifterna samlas i en separat enhet som sköter myndighetsverksamhet och som heter fordonsförvaltningen. Det finns skäl att ge myndighetsenheten ett namn, eftersom till det skall hänvisas i talrika författningar och det inte är motiverat t.ex. i ett konkurrensläge att enhetens namn är t.ex. Bilregistercentralens myndighetsenhet.

Om man skiljer åt affärsverksamheten och myndighetsuppgifterna från varandra förutsätter detta också att myndighetsärendena som ankommer på en särskild enhet avgörs av chefen för enheten eller av den tjänsteman som han har förordnat därtill. Ändring i dessa beslut kan sökas hos högsta förvaltningsdomstolen. Detta avviker från stadgandena i den allmänna lagen i fråga om styrelsens och verkställande direktörens befogenheter.

Bilregistercentralen meddelar inte normer inom sitt verksamhetsområde, utan denna uppgift skall enligt en ändring som föreslås i vägtrafiklagen överflyttas till trafikministeriet. Myndighetsenhetens uppgifter innehåller handläggning och avgörande av frågor som berör verkets tillståndsärenden. Genom tillstånd har de som står utanför bilregistercentralens organisation auktoriserats att handlägga en uppgift som vanligen hör till verket, t.ex. tillstånd för auktoriserade verkstäder att montera och reparera färdskrivare, reparera bromsar samt dubba och regummera däck. Vid årsskiftet 1991 fanns det t.ex. nästan 4000 gällande trafikförnödenhetstillstånd. Bilregistercentralen och besiktningstillstållena utfärdar undantagstillstånd beträffande bestämmelser om fordons konstruktion och utrustning. Det har utfärdats sammanlagt 2 000—3 000 tillstånd per år. Avsikten är att antalet undantagstillstånd starkt skall minska med hjälp av efterbevakning i stället för förhandsgodkännande. Myndighetsenhetens övervakningsuppgifter gäller övervakning av trafik, trafikförnödenheter, övningsbanor och bilskolor samt deltagandet i uppgifterna för undersökningsnämnder för trafikolyckor, som i praktiken handläggs av besiktningstillstållena i enlighet med råd och bestämmelser av myndighetsenheten. Besiktningstillstållena kan dock inte självständigt använda sanktioner i

övervakningsverksamhet, utan denna uppgift hör till myndighetsenheten. Övervaknings- och tillståndsuppgifternas andel av besiktningstäl- lens hela uppgiftsfält definieras årligen i bud- geten i samband med målet för servicenivån och kostnaderna för uppgifterna täcks med anslag som myndigheten i fråga har budgete- rat.

Myndighetsenheten sköter också besvär- ärenden. Olika besvärärenden avgörs i bilre- gistercentralen ca 200 per år. Bilregistercentral- ens myndighetsuppgifter är inte administrativa beslut med förvaltnings-rättslig besvärsmöjlig- het. Kundernas besvär sköts som kvalitetsöver- vakning inom organisationen. Kunden har även möjlighet att föra saken till konsument- klagomyndigheter. Sålunda behandlas i fort- sättningen besvär över besiktning, registrering och förarexamen behandlas som konsument- skyddsfrågor.

Avsikten är dock att till författningar som berör vissa som ämbetsverksuppgifter be- handlade frågor foga stadganden enligt vilka kunder och mottagaren av förarexamen samt den som utför registrerings- och ändringsbe- sikningen samt fordonsregistreringen och den som behandlar motorfordonskattefrågor kan föra frågor som gäller kraven för att komma till förarexamen, fordonskategorier och till- verkningår, godkännande av fordons kon- struktionsändring samt egentlig motorfordons- skatt till myndighetsenheten, dvs. enheten för fordonsförvaltningen för avgörande.

Ändring i Bilregistercentralens beslut i myn- dighetsärenden, dvs. i beslut av enheten för fordonsförvaltningen får sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen i enlighet med lagen om ändringssökande i förvaltnings- ärenden (154/50). Stadgandet är dock sekun- därt. Ifall i en annan lag stadgas om ett annorlunda sätt för hur besvären överklagas, skall detta tillämpas. Ett speciellt överklagande har stadgats i bl.a besvär som gäller skattefrå- gor.

Enligt uppgiftsfördelningen beträffande re- gistrering av fordon och körkort handläggs de produktiva uppgifterna beträffande fordons- och körkortsregistrering, såsom mottagning av anmälan, underhåll och utveckling av register, sändande av utskrifter till kunder samt data- tjänstuppgifter, såsom försäljning av informa- tion, som affärsverksuppgift. Myndighetsenhe- ten svarar för registrets offentliga tillförlitlighet

och deras innehåll och användning, samt prin- cipiella frågor beträffande användningstill- stånd.

I skatteärenden följs samma arbetsfördel- ning. Produktiv beskattning dvs. debiterings-, uppborås- och redovisningsuppgifter rörande egentlig motorfordonskatt handläggs som af- färsverksuppgift. I stället anses besvär och utlåande beträffande beskattning, samt til- läggsskatteärenden, varvid beskattning prövas separat fordonsvis, vara en affärsverksuppgift.

4 §. *Service*mål. Enligt paragrafen skall Bil- registercentralen som ett statligt affärsverk se till att dess tjänster utvecklas i ändamålsenlig riktning så att samtidigt även trafiksäkerheten och minskandet av miljöskador kan främjas. Den föreslagna skyldigheten för Bilregister- centralen att utveckla sina tjänster kan således vara en mera vidsträckt skyldighet än vad ren företagsekonomisk lönsamhet förutsätter.

Bilregistercentralens tjänster skall svara mot de behov som ställs av verkets kunder och hela samhället. De kunder som avses i paragrafen är de medborgare, företag och myndigheter som anlitar Bilregistercentralens tjänster.

Utöver de i paragrafen nämnda servicemålen kan riksdagen med stöd av den allmänna lagen vid behov uppställa mera detaljerade service- och verksamhetsmål.

5 §. *Prissättning*. Enligt 7 § i den allmänna lagen fastställer ett affärsverk priserna på sina varor och tjänster, om inte något annat stadgas i lagen om affärsverket. Beslut om priserna fattas på företagsekonomiska grunder, om det inte stadgas om andra prissättningsgrunder i lagen om affärsverket i fråga. I prissättningen bör beaktas de servicemål och övriga verksam- hetsmål som uppställts för affärsverket.

Enligt den föreslagna paragrafen stadgas det genom förordning att statsrådet beslutar om priserna på vissa tjänster eller om prisernas allmänna nivå.

Utgångspunkten bör vara att Bilregister- centralen i konkurrensläge själv beslutar om priserna på sina tjänster. För utförande av myndighetsuppgifter har avgifter uppburits till Bilregistercentralen på basis av de helhetskost- nader uppgifterna åsamkat. Det är skäl att bibehålla samma princip.

6 §. *Upplåning*. Enligt 8 § 1 mom. i den allmänna lagen får ett affärsverk ta upp leve- ranskrediter och lån med en återbetalningstid som är kortare än ett år. Enligt 2 mom. i samma lagrum kan affärsverket i lagen om

affärsverket i fråga beviljas rätt att inom gränserna för riksdagens samtycke ta upp lån med en återbetalningstid som är minst ett år. Enligt den föreslagna lagen skall Bilregistercentralen beviljas sådan rätt att ta upp långfristigt lån som paragrafen avser.

Det är möjligt att Bilregistercentralen måste ta upp lån för finansiering av affärsverkets administrationsbyggnad och investeringar för större besiktningstationer.

Lån kan användas också för att hjälpa upp en försvagad finansieringssituation till följd av en arbetskonflikt eller någon annan yttre händelse samt också för att genomföra de ekonomiska arrangemangen under övergångsskedet.

Enligt 8 § i den allmänna lagen utfärdar statsrådet bestämmelser om gränser och villkor för upplåningen.

7 §. *Ersättningar.* Enligt 9 § i den allmänna lagen kan i statsbudgeten tas upp anslag för den ersättning som beviljas affärsverk för viss uppgift samt för att de uppställda målen för servicen och för den övriga verksamheten skall kunna uppnås. Enligt motiveringen stadgas vid behov närmare om grunderna för ersättningarna i lagen om respektive affärsverk. Ersättningar kan beviljas för drifts- och investeringskostnader, upprätthållande av en viss verksamhet eller en del därav, prisnedsättningar, handläggning av företagsekonomiskt olönsamma uppgifter eller en investeringsuppgift av uppdragsnatur.

Avsikten är att till Bilregistercentralen år 1993 inte betalas ersättning för myndighets- och uppdragsuppgifter. Först år 1994, när Bilregistercentralens verksamhetsområde öppnas för konkurrens, ersätts genom statsbudgeten de kostnader som fordonsförvaltningen och den egentliga motorfordonsskatten orsakar.

När Bilregistercentralen i framtiden anvisas med stöd av den allmänna lagen ersättningar för handläggning av vissa uppgifter, bör ersättningarna dimensioneras med iakttagande av principen att kostnaderna skall täckas till fullt belopp. Ersättningen täcker härvid även sin andel av de sammanlagda kostnaderna och förvrider därmed inte prissättningen av andra tjänster.

8 §. *Styrning som utövas av trafikministeriet.* Enligt paragrafen beslutar trafikministeriet om Bilregistercentralens servicemål och övriga verksamhetsmål inom de gränser som riksdagen och statsrådet godkänt. Avsikten är att trafikministeriet vid behov skall kunna precisera

de mål som riksdagen och statsrådet uppställt för Bilregistercentralen med stöd av den allmänna lagen. Detta är motiverat av den anledningen att trafikministeriet inom trafiksektorn är en myndighet som beslutar om många motsvarande trafikpolitiska ärenden rörande andra trafikformer.

9 §. *Inrättande och indragning av tjänster.* Enligt paragrafen skall tjänsten som verkställande direktör och chef för enheten för fordonsförvaltningen inrättas och indras av statsrådet. Denna tjänst skall specificeras i statsbudgeten i enlighet med 10 § 5 punkten i den allmänna lagen.

I enlighet med affärsverksreformens mål är avsikten att huvudvikten vid den yttre styrningen av affärsverket inte skall fästas vid en detaljerad styrning utan i stället vid en resultat- och målstyrning. Enligt den föreslagna lagen ges Bilregistercentralen rätt att på det sätt som stadgas i 16 § 2 mom. i den allmänna lagen inrätta och dra in övriga tjänster vid verket än tjänsten som verkställande direktör och chef för enheten för fordonsförvaltningen samt att ändra deras benämningar. Om överföring av tjänster stadgas i den allmänna lagen. Den föreslagna lagen innebär inte några ändringar i fråga om anlitaandet av personal i tjänste- och arbetsavtalsförhållande. Avsikten är inte heller att använda rätten att inrätta och indra tjänster för att åsidosätta innehållet i tjänstekollektivavtal i fråga. Genom förordning utfärdas behövliga stadganden om på vilken organisationsnivå beslut om inrättande och indragning av tjänster fattas.

10 §. *En tjänstemans ställning när hans tjänst dras in.* Enligt propositionen skall Bilregistercentralen själv inrätta och indra de flesta tjänsterna. Även i övrigt skall Bilregistercentralen i egenskap av ett sådant affärsverk som avses i den allmänna lagen ha stora befogenheter att besluta om sin verksamhet och ekonomi. Enligt den allmänna lagen skall Bilregistercentralen utöver annat följa företagsekonomiska principer.

Enligt statstjänstemannalagen (755/86) skall till en tjänsteman som stått i långvarigt anställningsförhållande till staten betalas avgångsbidrag, om anställningsförhållandet har upphört till följd av att han blivit uppsagd genom att tjänsten indragits och om det på grund av hans ålder eller av någon annan orsak är svårt för honom att få ett nytt arbete. Till en sådan tjänsteman kan enligt prövning dessutom beta-

las periodisk ersättning. Om avgångsbidrag och periodisk ersättning samt om förutsättningarna för beviljandet av dem stadgas genom förordning.

Enligt avgångsbidragsförordningen (726/87) skall avgångsbidrag betalas som grundavgångsbidrag och tilläggsavgångsbidrag. Periodisk ersättning däremot beviljas enligt myndighetens prövning en tjänsteman som även efter det att grundavgångsbidrag och tilläggsavgångsbidrag beviljats fortfarande är arbetslös och arbetssökande hos arbetsförmedlingen. De grunder enligt vilka storleken av avgångsbidraget bestäms fastställs dock av statsrådet. När stadganden utfärdas om avgångsbidrag och periodisk ersättning samt om förutsättningarna för beviljandet av dem och grunderna för deras belopp, skall även beaktas hur länge tjänsteförhållandet varar eller hur lång tid tjänstemannen varit verksam på området.

I paragrafens 1 mom. föreslås bli stadgat att Bilregistercentralen skall vara skyldig att vidta åtgärder för att placera en ordinarie tjänsteman, vars tjänst indras, i en annan sådan tjänst eller uppgift inom verket som kan anses lämplig för honom. Bilregistercentralen är också, frånsett undantagsfall, i stånd att sköta omplaceringen.

Om det blir fråga om placering i en tjänst, kan detta ske genom förflyttning eller utnämning med iakttagande av den allmänna tjänstemannalagstiftningen. För det fall att det inte finns någon annan lämplig tjänst föreslås att Bilregistercentralen skall ha skyldighet att vidta åtgärder för att placera tjänstemannen i en uppgift i arbetsavtalsförhållande. När tjänstens eller uppgiftens lämplighet bedöms, bör tjänstemannens ålder, utbildning och yrkesskicklighet samt andra omständigheter som inverkar på saken beaktas. Utgångspunkten är att tjänstemannen skall placeras i en sådan tjänst eller uppgift i vilken anställningsvillkoren förblir oförändrade. Bilregistercentralen omfattas även av det allmänna förfarande för omplacering av tjänstemän i statens tjänst som följer av stats-tjänstemannalagen och förordningen om omplacering av statstjänstemän (725/87). I detta fall sköts omplaceringen av statskontoret.

I fråga om ställningen för affärsverkets tjänsteman när tjänstebenämningen ändras kan det konstateras att en ändring av tjänstebenämningen inte enligt statstjänstemannalagen medför ändringar i villkoren för tjänstemannens anställningsförhållande. De pensionsförmåner

som är förknippade med olika tjänstebenämningar varierar dock i någon mån.

11 §. *Närmare stadganden.* Enligt paragrafen utfärdas närmare stadganden genom förordning. Avsikten är att de skall utfärdas bl.a. om styrelsens sammansättning och uppgifter.

12 §. *Ikraftträdande.* Avsikten är att lagen om Bilregistercentralen skall träda i kraft den 1 januari 1993.

Genom lagen upphävs lagen och förordningen om bilregistercentralen.

13 §. *Övergångsstadganden.* Enligt paragrafens 1 mom. övergår de rättigheter och förpliktelser som bilregistercentralen nu har till affärsverket som avses i lagförslaget. Syftet med stadgandet är att undvika oklara befogenhets- och subordinationförhållanden när lagen träder i kraft samt att garantera att de rättigheter, förmåner och skyldigheter som staten har inte ändras. Vidare är syftet med momentet att trygga utomstående rättsinnehavares ställning när bilregistercentralens organisationstyp ändras. Den Bilregistercentral som avses i den föreslagna lagen handlägger de uppgifter som enligt stadganden i lag eller förordning har ankommit på bilregistercentralen och som inte enligt stadganden i lag eller förordning ankommer på någon annan myndighet.

I enlighet med övergångsstadgandena i den allmänna lagen stadgas i 2 och 3 mom. om personalens rättsliga ställning vid övergången till den nya organisationen. Avsikten är att undvika oklarheter när lagen träder i kraft och garantera att personalens rättigheter och skyldigheter härvid förblir oförändrade. Stadgandena hindrar inte att en eventuellt nödvändig omorganisering av de avtalsavlönade tjänsterna inom verkets ledning genomförs.

Avsikten är att tjänsten som verkställande direktör och chef för enheten för fordonsförvaltningen skall inrättas i enlighet med 9 §. För att det inte samtidigt skall finnas såväl en generaldirektörtjänst som en verkställande direktörstjänst vid verket är det nödvändigt att överdirektörstjänsten indras.

Bilregistercentralens bokslut för år 1992 skall göras upp i enlighet med nuvarande praxis. Därför föreslås i 4 mom. ett stadgande om handläggning av bokföringsuppgifterna under övergångsskedet. Härigenom blir det fortfarande möjligt att jämföra räkenskapsåren med varandra. Bilregistercentralen övergår dock genast vid ingången av år 1993 till egen kassa-

hushållning. De utgiftsskulder som hänför sig till år 1992 skall dras av från de inkomstrester som redovisas till staten.

2. Närmare stadganden och bestämmelser

Det är meningen att den förordning som utfärdas med stöd av lagens 11 § skall innehålla närmare stadganden om styrelsens sammansättning inklusive personalorganisationernas representation, styrelsens uppgifter, förfarandet vid inrättande och indragning av tjänster, behörighetsvillkoren för den högsta ledningen samt grunderna för betalning av avgångsbidrag och periodisk ersättning. Vidare kan genom förordning preciseras hur myndighetsuppgifterna skall ordnas.

3. Ikraftträdande

Lagen om Bilregistercentralen föreslås träda i kraft den 1 januari 1993.

4. Lagstiftningsordning

Den lag som ingår i propositionen kan stiftas i vanlig lagstiftningsordning. De stadgande som affärsverksreformen kräver och som avviker från regeringsformen ingår i den allmänna lagen, som har stiftats i den ordning som 67 § riksdagsordningen stadgar.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag om Bilregistercentralen

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 §

Ställning inom förvaltningen

Bilregistercentralen är ett statligt affärsverk inom trafikministeriets förvaltningsområde.

På Bilregistercentralen tillämpas lagen om statens affärsverk (627/87), om inte något annat stadgas i denna lag.

2 §

Verksamhetsområde och uppgifter

Bilregistercentralen tillhandahåller i egenskap av affärsverk tjänster som gäller besiktning och registrering av fordon samt tjänster som gäller förarexamen och registrering av körkort. Centralen sköter också de debiterings-, uppbörds- och redovisningsuppgifter i fråga om den egentliga fordonsskatten vilka stadgas i lagen om skatt på motorfordon (722/66) samt bedriver annan affärsverksamhet som har samband med dess verksamhetsområde.

Bilregistercentralen har i egenskap av myndighet till uppgift att

1) föra register över fordon, körkort, motorfordonsskatt och bilinteckning,

2) avgöra frågor som gäller typbesiktning och inteckning i bil,

3) sköta de uppgifter som ålagts den i lagen om bil- och motorcykelskatt (482/67) och ärenden som gäller tilläggsskatt,

4) sköta de i lagen om handel med samt installation och reparation av trafikförnödenheter (570/78) stadgade uppgifterna samt övriga övervakningsuppgifter som ansluter sig till förbättrandet av trafiksäkerheten,

5) främja trafiksäkerheten,

6) sträva efter att minska de miljöskador som fordonstrafiken orsakar, samt

7) svara för andra myndighetsuppgifter inom sitt verksamhetsområde.

Genom förordning och statsrådsbeslut kan även andra lämpliga uppgifter anförtros Bilregistercentralen och genom förordning noggran-

nare stadganden utfärdas om indelning av uppgifter i affärsverksuppgifter och myndighetsuppgifter.

3 §

Ordnande av myndighetsuppgifterna

För skötseln av myndighetsuppgifterna finns i Bilregistercentralen en särskild enhet för fordonsförvaltningen, vars chef eller den som han förordnat därtill, med avvikelse från vad som i lagen om statens affärsverk stadgas om befogenheter för ett affärsverks styrelse och verkställande direktör, avgör i synnerhet de för verket bestämda frågor som gäller

- 1) tillstånd, besvär och dispens,
- 2) övervakning och statsbidrag,
- 3) förändret av register och som är principiellt betydande,
- 4) in-teckning i bil,
- 5) typbesiktning,
- 6) bil- och motorcykelskatt, samt
- 7) tilläggsskatt på motorfordon.

Ändring i beslut av enheten för fordonsförvaltningen i myndighetsärenden får sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen i enlighet med lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden (154/50), om inte något annat stadgas i lag.

4 §

Servicemål

Bilregistercentralen skall med beaktande av kundernas och hela samhällets allmänna behov se till att det i enlighet med förutsättningarna för affärsverksamheten finns ett ändamålsenligt utbud på tjänster som hör till dess åligganden och att tjänsterna utvecklas på ett sätt som främjar trafiksäkerheten.

5 §

Prissättning

Genom förordning stadgas om de tjänster för vilka statsrådet bestämmer priserna eller den allmänna prisnivån.

Avgiften för en utförd myndighetsuppgift bestäms så att den är högst så stor som de kostnader som uppgiften föranleder för Bilregistercentralen.

6 §

Upplåning

Bilregistercentralen får enligt riksdagens

samtycke ta upp lån vars återbetalningstid är minst ett år.

7 §

Ersättningar

Om Bilregistercentralen tilldelas någon betydande uppgift eller skyldighet som är olönsam, kan ett anslag för ersättning av uppgiften eller förpliktelsen tas in i statsbudgeten eller också kan den därav förorsakade belastningen beaktas när verkets resultatmål ställs upp. Bilregistercentralen skall fullgöra en sådan uppgift med beaktande av företagsekonomiska synpunkter och det uppställda resultatmålet inom ramen för ersättningen och inkomsterna av uppgiften.

8 §

Styrning som utövas av trafikministeriet

Sedan riksdagen har godkänt statsbudgeten och de viktigaste målen för Bilregistercentralens service och verksamhet i övrigt samt Bilregistercentralen lagt fram sin preliminära resultat- och finansieringsplan skall trafikministeriet

1) besluta om målen för Bilregistercentralens service och för den övriga verksamheten inom de gränser som riksdagen och statsrådet har godkänt,

2) vid behov besluta om delar av Bilregistercentralens resultatmål inom ramen för det resultatmål som statsrådet har uppställt och

3) besluta om de ersättningar som skall beviljas Bilregistercentralen.

9 §

Inrättande och indragning av tjänster

Tjänsten som verkställande direktör och chef för enheten för fordonsförvaltningen inrättas och indras av statsrådet, och den specificeras i statsbudgeten. Övriga tjänster vid Bilregistercentralen inrättas och indras av Bilregistercentralen, som även ändrar benämningarna på dem.

10 §

En tjänstemans ställning när hans tjänst dras in

Om Bilregistercentralen drar in en tjänst, skall verket vidta åtgärder för att placera tjänstemannen i någon annan tjänst eller upp-

gift vid verket som kan anses lämplig för honom. Om en omplacering inte är möjlig, tillämpas i fråga om avgångsbidrag och periodisk ersättning vad som stadgas i statstjänstemannalagen (755/86) och avgångsbidragsförordningen (726/87).

11 §

Närmare stadganden

Närmare stadganden om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning.

12 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Genom denna lag upphävs lagen den 29 december 1967 om bilregistercentralen jämte ändringar.

Åtgärder som verkställigheten av denna lag förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

13 §

Övergångsstadganden

De rättigheter och förpliktelser som bilregis-

tercentralen har samt de uppgifter som har tilldelats den genom lag eller förordning överförs på den Bilregistercentral som avses i denna lag, om inte något annat stadgas genom lag eller förordning.

Tjänsterna vid bilregistercentralen överförs till den Bilregistercentral som avses i denna lag, med undantag av överdirektörstjänsten, som indras när lagen träder i kraft.

Bilregistercentralens personal övergår i tjänst hos den Bilregistercentral som avses i denna lag och bibehåller sina rättigheter och har samma skyldigheter som i det tidigare anställningsförhållandet.

Bilregistercentralen enligt denna lag skall handlägga de bokföringsuppgifter som har ankommit på bilregistercentralen i dess egenkap av räkenskapsverk och som gäller verksamheten under redovisningsåret före ikraftträdandet.

Helsingfors den 27 maj 1992

Republikens President

MAUNO KOIVISTO

Trafikminister *Ole Norrback*